

Вікторія МЕЛЬНИК,

доктор економічних наук, професор,
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету,
вул. Гонти, 37, м. Вінниця, 21022, Україна,
e-mail: v.melnik@wunu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8587-1192>

Ірина МАРТУСЕНКО,

кандидат географічних наук, доцент,
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету,
вул. Гонти, 37, м. Вінниця, 21022, Україна,
e-mail: i.martusenko@wunu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3953-9903>

Олег ПОГРІЩУК,

кандидат економічних наук, доцент,
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету,
вул. Гонти, 37, м. Вінниця, 21022, Україна,
e-mail: o.pohrishchuk@wunu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9513-0585>

**ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БІЗНЕСУ
НА ЗАСАДАХ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО ПІДХОДУ**

Мельник В., Мартусенко І., Погріщук О. Формування економічного потенціалу бізнесу на засадах соціально відповідального підходу. *Вісник економіки*. 2025. Вип. 2. С. 9–22. DOI: 10.35774/visnyk2025.02.009.

Melnyk, V., Martusenko, I., Pohryshchuk, O. (2025). Formuvannia ekonomichnoho potentsialu biznesu na zasadakh sotsialno vidpovidalnoho pidkhodu [Formation of the economic potential of business on the basis of a socially responsible approach]. *Visnyk ekonomiky – Herald of Economics*, 2, 9-22. DOI: 10.35774/visnyk2025.02.009.

Анотація.

Вступ. Вагомим чинником забезпечення довгострокової ефективності суб'єктів господарювання вважається соціальна відповідальність, що є стратегічним ресурсом, який сприяє зростанню економічного потенціалу. Нерідко соціальна

© Вікторія Мельник, Ірина Мартусенко, Олег Погріщук, 2025.

відповідальність розглядається як можливість досягнення конкурентних переваг на ринку, що актуалізує потребу досліджень за цим напрямом.

Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методологічних аспектів формування економічного механізму на засадах соціально відповідального підходу.

Методи. У роботі використано методи: узагальнення, порівняння, синтезу, аналізу, монографічний та історичний методи.

Результати. У дослідженні зазначено, що економічний потенціал відображає можливості підприємства забезпечити ефективну діяльність, здійснювати інвестування, інноваційний розвиток, реалізувати виробничі функції, розширювати ринки збуту і зміцнювати конкурентні позиції. Соціально відповідальний підхід до формування економічного потенціалу бізнесу передбачає його розвиток з урахуванням не лише фінансових вигод, а й урахування довгострокових інтересів суспільства, навколишнього природного середовища, кожної людини. Доведено, що соціальна відповідальність є практичним інструментом стратегічного розвитку. Застосування соціально відповідального підходу дає змогу підприємствам не лише виживати, а й активно розвиватись. Особливо актуальним це стає для українських компаній, які за умов війни одночасно виконують економічну, гуманітарну та оборонну функції.

Перспективи. Вважаємо за доцільне зосередитись на питаннях розвитку соціального, екологічно орієнтованого підприємництва, масштабування надання послуг у напрямі підвищення соціальної відповідальності бізнесу.

Ключові слова: економічний потенціал, соціальна відповідальність, бізнес, корпоративна соціальна відповідальність, підприємництво, репутаційний капітал, стратегія, сталий розвиток.

Формули: 0, **рис.:** 2, **табл.:** 0, **бібл.:** 14.

Viktoriia MELNYK,

D. Sc. (Economics), Professor,

Vinnitsia Educational and Scientific Institute of Economics,

West Ukrainian National University,

St. Gonty, 37, Vinnitsia, 21022, Ukraine.

E-mail: v.melnik@wunu.edu.ua.

ORCID ID: 0000-0002-8587-1192.

Iryna MARTUSENKO,

PhD (Geography), Associate Professor,

Vinnitsia Educational and Scientific Institute of Economics,

West Ukrainian National University,

St. Gonty, 37, Vinnitsia, 21022, Ukraine,

E-mail: i.martusenko@wunu.edu.ua.

ORCID ID: 0000-0003-3953-9903.

Oleh POHRISHCHUK,

PhD (Economics), Associate Professor,

FORMATION OF THE ECONOMIC POTENTIAL OF BUSINESS ON THE BASIS OF A SOCIALLY RESPONSIBLE APPROACH

Introduction. *A significant factor in ensuring the long-term effectiveness of business entities is social responsibility, which acts as a strategic resource that contributes to the growth of economic potential. Social responsibility is often considered as an opportunity to achieve competitive advantages in the market, which makes the need for research in this area urgent.*

The purpose of the study is to substantiate the theoretical and methodological aspects of the formation of an economic mechanism based on a socially responsible approach.

Methods. *The work uses the following methods: generalization, comparison, synthesis, analysis, monographic and historical methods.*

Results. *The study indicates that economic potential reflects the ability of an enterprise to ensure effective operations, make investments, innovative development, implement production functions, expand sales markets, and strengthen competitive positions. A socially responsible approach to the formation of the economic potential of a business involves its development taking into account not only financial benefits, but also the long-term interests of society, the environment, and each person. It has been proven that social responsibility is a practical tool for strategic development. Applying a socially responsible approach allows enterprises not only to survive, but also to actively develop. This is especially relevant for Ukrainian companies that, in times of war, simultaneously perform economic, humanitarian, and defense functions.*

Prospects. *We consider it appropriate to focus on the development of social, environmentally-oriented entrepreneurship, scaling up the provision of services in the direction of increasing the social responsibility of business.*

Keywords: *economic potential, social responsibility, business, corporate social responsibility, entrepreneurship, reputational capital, strategy, sustainable development.*

Formulas: 0; **fig.:** 11; **tabl.:** 0, **bibl.:** 25.

JEL classification: E02, O20, O21.

Постановка проблеми. За сучасних умов нестабільності, економічних, соціальних трансформацій та глобальних викликів перед суспільством і бізнесом виникають нові завдання. Вагомим чинником забезпечення довгострокової ефективності суб'єктів господарювання є соціальна відповідальність, що не лише забезпечує позитивний імідж у бізнес-середовищі, а й виступає стратегічним ресурсом, що сприяє зростанню економічного потенціалу. Дедалі частіше соціальна відповідальність розглядається як можливість досягнення конкурентних переваг на ринку, що актуалізує потребу проведення досліджень за цим напрямом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вирішенню питання щодо формування економічного потенціалу присвятили свої праці Безручко О., Борніков А., Гітіс Т., Дуплякіна С., Квятковська Л., Ключник А. Коритько, Т., Лукаржевська-Мялик В., Макаренко М., Маслак О., Мороз С., Новіков О., Пілецька С. Орехова А. та ін. У дослідженні Орехової А. [1] проведено узагальнення теоретичних підходів до сутності категорій «потенціал підприємства» та «економічний потенціал підприємства», наведено та обґрунтовано структурні елементи економічного потенціалу підприємства. Значну увагу дослідженню проблематики формування економічного потенціалу приділили Ключник А. та Новіков О., зазначивши, що відомі підходи до визначення категорії економічного потенціалу вказують на різноманіття розуміння його сутності. Науковці пропонують розглядати економічний потенціал як сукупність природних умов і ресурсів, можливостей, запасів і цінностей, а також компетенції, що можуть бути використані для досягнення певних цілей [2]. У такому контексті слушною є також думка Макаренко М. щодо розгляду економічного потенціалу як сукупної здатності економіки та її галузей, господарств, підприємств реалізувати виробничо-економічну діяльність, виготовляти товари, надавати послуги та задовольняти суспільні потреби й запити населення, забезпечувати розвиток виробничо-економічних систем [3]. Пілецька С., Коритько Т., Лукаржевська-Мялик В. [4] дослідили економічний потенціал розвитку підприємства в системі управління його безпекою, зокрема розкрили структурні компоненти підходу до оцінювання економічного потенціалу в системі економічної безпеки підприємства. У науковій праці Гітіс Т. П., Борніков А. С., Дуплякіна С. В., Мороз С. О. [5] зосередили увагу на проблемі розвитку економічного потенціалу промислових підприємств України та забезпечення їх сталого економічного розвитку українських промислових підприємств. Маслак О., Квятковська Л. та Безручко О. [6]. актуалізували увагу на важливості визначення впливу зовнішнього середовища на економічний потенціал підприємства.

Щодо питання «соціальної відповідальності бізнесу», то значний внесок у дослідження цього питання здійснили Баранецька А., Байло В., Девіс К., Каліна І., Коваль М., Коваль О., Оваденко В., Червінська Л., Червінська Т., Чернишов О., Шуляр Н. та інші. Байло В. дослідив різні погляди щодо поняття «соціальна відповідальність», теоретичні та практичні аспекти корпоративної соціальної відповідальності, проаналізував підходи до соціальної відповідальності та сформулював основні причини впровадження практики корпоративної соціальної відповідальності [8]. У праці наголошено: «Бізнес, який зосереджується на досягненні короткострокових цілей та збільшенні свого прибутку, може втратити підтримку та лояльність своїх клієнтів, які звертають увагу на соціальну відповідальність компаній. Крім того, бізнес, який не дбає про екологію та соціальну справедливість, може зіштовхнутися з правовими проблемами, що призведе до значних втрат» [8, с. 327]. На думку Девіса К.: «Соціальна відповідальність реалізується через загальне занепокоєння бізнесу соціальними проблемами, що виникають у процесі його функціонування. Тобто, бізнес має зобов'язання щодо визначення впливу власних рішень на соціум та рухатись не лише до здобуття економічних результатів, а також до забезпечення соціальних благ» [9]. Така позиція ґрунтується на припущенні, що погіршення довкілля для суспільства негативно впливає на бізнес, тому в його інтересах підтримувати їхній

добробут. Слушно наголошує у своєму дослідженні Оваденко В.: «Практика соціально відповідального бізнесу передбачає передусім сприяння стійкому розвитку соціальної інфраструктури, враховує очікування як своїх співробітників, так і суспільства, яке опосередковано чи прямо відноситься до підприємства або на нього впливає» [10]. Червінська Л., Червінська Т., Каліна І., Коваль М., Шуляр Н., Чернишов О. дослідили соціальну відповідальність бізнесу в умовах війни, а також запропонували заходи щодо вдосконалення механізмів корпоративної соціальної відповідальності та інструментів розподілу відповідальності між персоналом організації, що можуть сприяти підвищенню рівня корпоративної соціальної відповідальності у воєнний і мирний час [11]. У науковій праці Баранецької А. [12] зосереджено увагу на ретрансляції суспільних цінностей в умовах війни, визначено сучасні тенденції інформаційно-комунікаційного супроводу бізнес-компаній крізь призму концепції корпоративної соціальної відповідальності. Аналіз опрацьованих наукових праць свідчить про потребу проведення подальших досліджень формування та зміцнення економічного потенціалу бізнесу на засадах соціально відповідального підходу.

Методи дослідження. Методологічною основою проведеного дослідження є комплексний підхід до обґрунтування теоретико-методологічних аспектів формування економічного механізму на засадах соціально відповідального підходу. У праці використано методи: узагальнення, порівняння, синтезу, аналізу, монографічний та історичний.

Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методологічних аспектів формування економічного механізму на засадах соціально відповідального підходу. Завдання дослідження охоплюють: узагальнення теоретичних аспектів формування економічного потенціалу; розкриття концепту соціальної відповідальності в бізнесі; визначення принципів та обґрунтування механізмів впровадження соціально відповідальних практик в економічну діяльність для забезпечення сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічний потенціал є інтегральною категорією, що визначає можливості забезпечення та здатності до реалізації визначених стратегічних цілей діяльності.

На підприємницькому рівні економічний потенціал відображає можливості підприємства забезпечити ефективну діяльність, здійснювати інвестування, інноваційний розвиток, реалізувати виробничі функції, розширювати ринки збуту та зміцнювати конкурентні позиції. «До складу економічного потенціалу включають виробничо-технологічну, трудову, фінансову, інфраструктурну, організаційно-управлінську, інвестиційну, інноваційну, маркетингову, інтелектуальну, еколого-економічну, санаційну й стратегічну складові» [6].

«Економічний потенціал підприємства – це найбільш ефективне використання сукупних можливостей, ресурсів та резервів підприємства для досягнення максимально досяжного стану економічної системи» [1].

Соціально відповідальний підхід до формування економічного потенціалу бізнесу передбачає його розвиток з урахуванням не лише фінансових вигод, а й довгострокових інтересів суспільства, навколишнього середовища та кожної людини.

Соціальна відповідальність бізнесу – це концепція, згідно з якою підприємства добровільно інтегрують соціальні, екологічні та етичні аспекти у свою господарську

діяльність та у взаємодію із зацікавленими сторонами. Поняття «соціально відповідальний бізнес» визначає відповідальну поведінку суб'єктів господарської діяльності за вплив їхніх рішень і дій на суспільство, навколишнє середовище, яка сприяє сталому розвитку суспільства, зокрема забезпеченню добробуту населення; враховує очікування суб'єктів господарської діяльності та суспільства; відповідає законодавству й міжнародним нормам поведінки; інтегрована у діяльність суб'єкта господарської діяльності [7].

Соціальна відповідальність бізнесу охоплює: етичну поведінку щодо працівників; захист навколишнього природного середовища; прозору взаємодію із зацікавленими сторонами; підтримку місцевих громад, тобто може розглядатись не лише як витрати, а й інвестиція в майбутній розвиток компаній. Вона дає змогу бізнесу нарощувати економічний потенціал, зменшувати ризики, формувати позитивну репутацію та досягати довготривалого успіху. Взаємозв'язок соціальної відповідальності та економічного потенціалу реалізується через впровадження принципів соціальної відповідальності, до яких належать: відповідальність перед зацікавленими сторонами, дотримання законодавства та етичних норм, турбота про довкілля, розвиток місцевих громад, забезпечення сталого розвитку, соціальні інвестиції, прозорість та звітність.

Урахування інтересів працівників, споживачів, постачальників, місцевих громад та суспільства загалом, відкритість у взаємодії з ними спрямовані на забезпечення відповідальності перед усіма зацікавленими сторонами. Виконання вимог чинного законодавства у сфері охорони праці, екології, захисту прав споживачів, високі стандарти у веденні бізнесу гарантуватимуть дотримання законодавства та етичних норм. Водночас інтеграція економічних, соціальних та екологічних аспектів у стратегію розвитку підприємства й раціональне використання природних ресурсів та зменшення негативного впливу на довкілля сприятиме сталому розвитку суспільства. Для забезпечення принципу «соціальних інвестицій» необхідні вкладення ресурсів у розвиток місцевих громад, підтримку соціальних проектів та програм й забезпечення гідних умов праці та соціального захисту працівників. Реалізації усіх складових впровадження соціально відповідальних практик в економічну діяльність потребуватиме прозорості та звітності. Зокрема, публічного оприлюднення інформації про соціальну відповідальність підприємств, проведення регулярної оцінки та моніторингу ефективності соціальних програм.

Механізми впровадження соціально відповідальних практик в економічну діяльність відображено на рис. 1.

Визначені механізми дають змогу інтегрувати принципи соціальної відповідальності у бізнес-процеси як на стратегічному, так і на операційному рівнях та спрямовується на формування соціально відповідального бізнесу, що позитивно впливатиме на економічний розвиток та добробут суспільства. Варто зазначити, що для розвитку соціально відповідального бізнесу необхідна підтримка, сприяння та стимулювання на державному рівні, а також розуміння пріоритетів розвитку соціальної політики за сучасних умов.

Рис. 1. Механізми впровадження соціально відповідальних практик в економічну діяльність.

Джерело: розроблено авторами.

«Дослідження доводить, що компанії, які дотримуються принципів корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), мають певні переваги перед конкурентами. Вони мають кращу репутацію, що приваблює клієнтів, партнерів та інвесторів, а також більш мотивований персонал, що сприяє підвищенню продуктивності праці» [8, с. 332]. КСВ реалізується через процес добровільного впровадження стратегії розвитку бізнесу, врахування підприємством економічних, соціальних та екологічних складових, співпраці з усіма зацікавленими партнерами, що займаються своєю діяльністю для досягнення сталого розвитку та зростання добробуту населення. «Протягом війни в Україні встигли сформуватися одразу декілька особливостей, які відрізняють КСВ у нашій країні від інших. Така трансформація відбувається у двох напрямках – зовнішньому та внутрішньому. За зовнішнім напрямом бізнес докладає потужних зусиль у сприянні забезпеченню Збройних Сил, допомозі внутрішньо переміщеним особам (ВПО), українцям, які опинились у складних життєвих обставинах (зокрема тим, хто зазнав шкоди, завданої бойовими діями, ворожими терористичними актами, тимчасовою окупацією)» [13]. Тобто, внутрішня КСВ важлива для підприємництва, оскільки визначає його репутаційну складову, що в ретроспективі пов'язувалась переважно з необхідністю залучення висококваліфікованих фахівців та набула нового значення – загальноприйнятої цінності компанії за умов повномасштабної війни.

Інтеграція соціально відповідального підходу сприяє зміцненню економічного потенціалу через:

- набуття репутаційних вигод;
- формування іміджу надійного партнерства;
- доступу до нових ринків і фінансування – зокрема через ESG-рейтинги (оцінка компанії або організації за трьома основними напрямками сталого розвитку: екологічні, соціальні та управлінські аспекти), що є особливо цінним у співпраці з міжнародними партнерами.
- мінімізацію операційних ризиків, що здійснюється завдяки дотриманню етичних стандартів;
- оптимізацію ресурсів через впровадження сталих практик.

Пілецька С. Т., Коритько Т. Ю., Лукаржевська-Мялик В. М. зазначають: «Зовнішнє середовище є джерелом, що живить підприємства ресурсами, необхідними для підтримки ефективного рівня економічного потенціалу, а збалансоване зростання показників полягає в урівноваженості, узгодженості темпів зростання показників стану економічного потенціалу, що забезпечується отриманням балансу розподілу наявних ресурсів» [4].

Досліджуючи питання внутрішнього та зовнішнього середовища соціальної відповідальності підприємств аграрного сектору доцільно було б відобразити взаємозв'язки між ними та структурувати, враховуючи об'єднувальні елементи формування соціальної відповідальності. Система елементів соціальної відповідальності підприємств аграрного сектору зображена на рис. 2.

Об'єднувальні елементи внутрішнього та зовнішнього середовищ у реалізації соціальної відповідальності забезпечують цілісність підходу до соціальної відповідальності, який ґрунтується на таких складових, як:

- формування цінності та корпоративної культури (етичні норми поведінки, відкритість, довіра, інклюзія, турбота про працівників, очікування суспільства щодо чесності бізнесу, прозорості, справедливості та екологічної відповідальності);
- адаптація рішень компанії з урахуванням очікувань як внутрішніх, так і зовнішніх стейкхолдерів (працівників, менеджменту, власників, постачальників, споживачів, уряду, неурядових організацій та ін.);
- реалізація стратегії сталого розвитку через включення принципів соціального розвитку у стратегію компанії, підвищення ефективності, зниження ризиків, відповідність глобальним трендам (ESG, цілі сталого розвитку ООН), екологічна відповідальність, соціальні проекти).
- розвиток комунікації та забезпечення звітності (внутрішні комунікації про політику соціального розвитку, мотивація персоналу, відкритість для суспільства, звітування про екологічні та соціальні результати).
- розробка нормативно-правової бази (дотримання внутрішніх регламентів, кодексу етики, відповідність законам, стандартам, суспільному договору).

Рис. 2. Система елементів соціальної відповідальності підприємств аграрного сектору.

Джерело: розвинуто ідею викладену у дослідженні [10].

Важливими партнерами підприємств у реалізації соціальної відповідальності є благодійні організації та волонтери, що сприяє ефективному використанню ресурсів та досягненню позитивного соціального впливу. Благодійні організації завдяки своїй роботі на місцях є добре обізнаними щодо актуальних соціальних проблем та потреб громад, що допомагає доносити цю інформацію до підприємств, допомагаючи їм

визначити напрями для соціальних інвестицій. Взаємодія бізнесу та благодійних організацій і волонтерів сприяє більш швидкому та ефективному їх долученню до надання допомоги.

«Під час війни, як ніколи, залученість організацій у вирішення суспільних питань та чітко окреслена соціальна позиція набули вагомості значущості для їх сприймання та ідентифікації аудиторіями як «своїх». Саме тому на часі є вивчення феномена корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в період повномасштабного вторгнення з метою виявлення домінантних тенденцій у реалізації цієї концепції, зокрема в комунікаційній площині» [12, с. 350].

Формування взаємозв'язку соціальної відповідальності бізнесу та зміцнення його економічного потенціалу відбувається на основі створення його репутаційного капіталу. Рівень довіри та позитивного сприйняття бізнесу з боку його зацікавлених сторін (споживачів, працівників, інвесторів, партнерів та соціуму загалом) відображає репутаційний капітал, що є нематеріальним активом підприємства. Його основними характеристиками є такі: нематеріальність, довготривалість, чутливість до криз, що дає змогу знижувати витрати на маркетинг, підвищує лояльність клієнтів, полегшує залучення інвестицій. «Ділова репутація є нематеріальним активом, що впливає на довіру споживачів, інвесторів і суспільства загалом» [14].

Саме репутаційний капітал впливає на економічний потенціал бізнесу шляхом:

- мінімізації ризиків у процесі співпраці з наявними та новими бізнес-партнерами;
- спрощення виходу на нові ринки або охоплення нових сегментів;
- зростання цінності бренду;
- забезпечення довгострокової стійкості у кризові періоди;
- сприяння залученню висококваліфікованих фахівців до компанії.

Як зазначають Гітіс Т. П., Борніков А. С., Дуплякіна С. В., Мороз С. О.: «Забезпечення сталого економічного розвитку українських промислових підприємств потребує впровадження заходів щодо відтворення основних засобів, яке відбувається насамперед за рахунок капітальних інвестицій у матеріальні активи. Необхідно удосконалювати політику управління персоналом та механізми мотивації працівників» [5, с. 93].

Реалізація політики управління персоналом на основі підвищення соціальної відповідальності бізнесу перед суспільством та навколишнім середовищем передбачає не лише дотримання законодавчих норм, а й упровадження етичних практик, створення гідних умов праці, забезпечення можливостей для професійного розвитку та особистісного зростання, а також активну участь у вирішенні соціальних та екологічних проблем.

Соціальна відповідальність бізнесу в сучасних реаліях набуває ознак вагомого вектора подальшого розвитку, що особливо актуалізується в контексті повномасштабної воєнної агресії. Суб'єкти господарювання демонструють активну участь у гуманітарних ініціативах, надають підтримку Збройним Силам України та внутрішньо переміщеним особам. Зазначена діяльність сприяє не лише формуванню суспільної довіри, а й відкриває нові перспективи для забезпечення сталого економічного зростання. Державні інституції та міжнародні партнери здійснюють активну підтримку компаній, що інтегрують ESG-принципи у свою діяльність. Це

є значущим сигналом для українського бізнес-середовища, підкреслюючи, що імплементація принципів соціальної відповідальності не лише етично обґрунтована, а й економічно доцільна.

Після 2022 р. в українському бізнесі відбулася суттєва переорієнтація пріоритетів, що характеризується фокусуванням не лише на забезпеченні власної життєздатності, а й на всебічній підтримці Збройних Сил України, наданні гуманітарної допомоги та збереженні кадрового потенціалу. «Проаналізований досвід практик бізнесу та результати оцінювання фахівців свідчать, що значна частина української економіки взяла участь у різноманітних соціальних волонтерських проєктах, спрямованих на підтримку народу й армії та вирішення складних екологічних проблем, спричинених воєнними діями на території нашої країни. Більшість вітчизняних компаній були в авангарді економіки, сплачували податки й зарплати та підтримували країну, її громадян» [11, с. 414]. Набуття вітчизняними суб'єктами господарювання якісно нового рівня відповідальності формує трансформацію характеру взаємодії з суспільством та державою. Крім того, українські компанії, які демонструють відповідальну бізнес-поведінку, отримують підтримку з боку міжнародних стейкхолдерів, залучаються до програм грантового фінансування та сприяють припливу іноземних інвестицій, спрямованого на довгострокове зміцнення економічного потенціалу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У дослідженні визначено, що економічний потенціал відображає можливості підприємства забезпечити ефективну діяльність, здійснювати інвестування, інноваційний розвиток, реалізувати виробничі функції, розширювати ринки збуту та зміцнювати конкурентні позиції. Соціально відповідальний підхід до формування економічного потенціалу бізнесу передбачає його розвиток з урахуванням не лише фінансових вигод, а й довгострокових інтересів суспільства, навколишнього природного середовища та кожної людини. Взаємозв'язок соціальної відповідальності та економічного потенціалу реалізується через впровадження принципів соціальної відповідальності, до яких належать: відповідальність перед зацікавленими сторонами, дотримання законодавства та етичних норм, турбота про довкілля, розвиток місцевих громад, забезпечення сталого розвитку, соціальні інвестиції, прозорість та звітність.

Впровадження соціально відповідальних практик в економічну діяльність можливе на основі реалізації відповідних механізмів, зокрема: стратегії та систем управління соціальною відповідальністю; налагодження діалогу з усіма зацікавленими сторонами; реалізації соціальних інвестицій та благодійних ініціатив; впровадження систем соціального аудиту та нефінансової звітності; екологічної модернізації та «зеленого» менеджменту; розвитку корпоративного волонтерства.

Доведено, що соціальна відповідальність є практичним інструментом стратегічного розвитку, що дає змогу бізнесу підвищувати власний економічний потенціал, укріплювати позиції на ринку, зміцнювати взаємозв'язки із суспільством та державою. Особливо важливо, що в Україні соціальна відповідальність набуває нової якості – стає частиною національної стійкості та майбутньої економічної безпеки. Для вітчизняного підприємництва така стратегія набуває особливого значення, оскільки виконує функцію внутрішнього ресурсу стійкості у складні історичні періоди та є основою повоєнної відбудови економіки. Застосування соціально відповідального

підходу дає змогу підприємствам не лише виживати, а й активно розвиватися. Це особливо актуально для українських компаній, які за умов війни одночасно виконують економічну, гуманітарну та оборонну функції.

Перспективи подальших досліджень. У цьому напрямі вважаємо за доцільне зосередити увагу на питаннях розвитку соціального, екологічно орієнтованого підприємництва; масштабуванні надання послуг у напрямі підвищення соціальної відповідальності бізнесу.

Література

1. Орехова А. І. Економічний потенціал підприємства: сутнісні характеристики та структуризація. *Економіка та суспільство*. 2018. Вип. 17. https://economyandsociety.in.ua/journals/17_ukr/45.pdf
2. Новіков А. Є. Ключник А. В. Економічний потенціал сільських територій: теоретичний аспект. *Вісник аграрної науки Причорномор'я. Економічні науки*. Вип. 2 (83). Т. 1. 2015. С.12–19.
3. Макаренко М. В. Економічний потенціал регіону як основа його розвитку. *Вісник Приазовського Державного Технічного Університету. Серія: Економічні науки*. 2017. № 34. С.12–18.
4. Пілецька С. Т., Коритько Т. Ю., Лукаржевська-Мялик В. М. Економічний потенціал розвитку підприємства в системі управління його безпекою. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1791/1726>
5. Гітіс Т. П., Борніков А. С., Дуплякіна С. В., Мороз С. О. Дослідження сучасного стану економічного потенціалу промислових підприємств України. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. № 3(65). С. 92–98.
6. Маслак О. І., Квятковська Л. А., Безручко О. О. Особливості формування економічного потенціалу підприємства в умовах циклічних коливань. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 9(135). С. 36–46.
7. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 66 від 24 січня 2020 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KR200066>
8. Байло В. Корпоративна соціальна відповідальність – запорука сталого розвитку бізнесу. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2024. № 1. С.327–334.
9. Davis K. Social Responsibility is Inevitable. *California Management Review*, 1976. Vol. 19 (1). URL: <https://cmr.berkeley.edu/1976/11/19-1-social-responsibility-is-inevitable/>.
10. Оваденко В. Теоретичні засади формування корпоративної соціальної відповідальності в агробізнесі. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024 рік. Т. 9. № 3. С.275-281.
11. Червінська Л., Червінська Т., Каліна І., Коваль М., Шуляр, Н., Чернишов, О. Соціальна відповідальність бізнесу в умовах війни. *Фінансово-кредитна*

-
- діяльність: проблеми теорії та практики. 2023. Т. 6 (53). С. 405–416. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4187/3996>
12. Баранецька А. Д. Корпоративна соціальна відповідальність як концепція ретрансляції суспільних цінностей в умовах війни: інформаційно-комунікаційний аспект. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2024. Т. 35 (74). № 6. С. 350–361. URL: <https://philol.vernadskyjournals.in.ua/35-74-6>.
 13. Коваль О. П. Корпоративна соціальна відповідальність під час війни та в повоєнному відновленні. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/>
 14. Алькема В. Г. Стратегії формування ділової репутації промислових підприємств в умовах цифровізації. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 71. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5619>

References

1. Orekhova, A. I. (2018). Ekonomichnyy potentsial pidpryyemstva: sutnisni kharakterystyky ta strukturyzatsiya [Economic potential of the enterprise: essential characteristics and structuring]. *Ekonomika ta suspil'stvo - Economy and society*, 17. https://economyandsociety.in.ua/journals/17_ukr/45.pdf. [in Ukrainian].
2. Novikov, A. E., Klyuchnyk, A. V. (2015). Ekonomichnyy potentsial sil's'kykh terytoriy: teoretychnyy aspekt [Economic potential of rural areas: theoretical aspect]. *Visnyk ahrarnoyi nauky Prychornomor'ya - Bulletin of agricultural science of the Black Sea region*, 2 (83). Vol. 1, P. 12-19. [in Ukrainian].
3. Makarenko, M. V. (2017). Ekonomichnyy potentsial rehionu yak osnova yoho rozvytku [The economic potential of the region as the basis of its development]. *Visnyk Pryazovs'koho Derzhavnoho Tekhnichnoho Universytetu – Visnyk Pryazovs'koho Derzhavnoho Tekhnichnoho Universytetu*, 34. P.12–18. [in Ukrainian].
4. Piletska, S. T., Korytko, T. Yu., Lukarzhevskaya-Myalyk, V. M. (2022). Ekonomichnyy potentsial rozvytku pidpryyemstva v systemi upravlinnya yoho bezpekoyu [Economic potential of the enterprise development in the system of its security management]. *Ekonomika ta suspil'stvo - Economy and society*, 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1791/1726> [in Ukrainian].
5. Gitis, T. P., Bornikov, A. S., Duplyakina, S. V., Moroz, S. O. (2021). Doslidzhennia suchasnoho stanu ekonomichnoho potentsialu promyslovykh pidpryyemstv Ukrainy [Study of the current state of the economic potential of industrial enterprises of Ukraine]. *Ekonomichnyy visnyk Donbasu - Economic Herald of Donbass*. Vol. 3(65), P. 92–98. [in Ukrainian].
6. Maslak, O. I., Kvyatkovska, L. A., Bezruchko, O. O. (2012). Osoblyvosti formuvannya ekonomichnoho potentsialu pidpryyemstva v umovakh tsyklichnykh kolyvan' [Peculiarities of formation of economic potential of the enterprise in conditions of cyclical fluctuations]. *Aktual'ni problemy ekonomiky - Current problems of economy*, 9(135), P. 36–46. [in Ukrainian].
7. Pro skhvalennya Kontseptsiyi realizatsiyi derzhavnoyi polityky u sferi spryyannya rozvytku sotsial'no vidpovidal'noho biznesu v Ukraini na period do 2030 roku [On

- approval of the Concept of implementation of state policy in the field of promoting the development of socially responsible business in Ukraine for the period until 2030]. Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayiny [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine], № 66, 01/24/20. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KR200066> [in Ukrainian].
8. Bailo, V. (2024). Korporatyvna sotsial'na vidpovidal'nist' – zaporuka staloho rozvytku biznesu [Corporate social responsibility is the key to sustainable business development]. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu - Bulletin of Khmelnytskyi National University*, 1, P. 327-334. [in Ukrainian].
 9. Davis, K. (1976). Social Responsibility is Inevitable. *California Management Review*, Vol. 19 (1). <https://cmr.berkeley.edu/1976/11/19-1-social-responsibility-is-inevitable/> [in USA].
 10. Ovadenko, V. (2024). Teoretychni zasady formuvannya korporativnoyi sotsial'noyi vidpovidal'nosti v ahrobiznesi. [Theoretical principles of corporate social responsibility formation in agribusiness]. *Ukrayins'kyi zhurnal prykladnoyi ekonomiky ta tekhniky - Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, Vol. 9. №3, P. 275-281. [in Ukrainian].
 11. Chervinska, L., Chervinska, T., Kalina, I., Koval M., Shulyar, N., Chernyshov, O. (2023). Sotsial'na vidpovidal'nist' biznesu v umovakh viyny [Social responsibility of business in wartime]. *Finansovo-kredytna diyal'nist': problemy teorii ta praktyky – Financial and credit activities: problems of theory and practice*. Vol. 6 (53), P. 405–416. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4187/3996> [in Ukrainian].
 12. Baranetska, A. D. (2024). Korporatyvna sotsial'na vidpovidal'nist' yak kontseptsiya retranslyatsiyi suspil'nykh tsinnostey v umovakh viyny: informatsiyno-komunikatsiynyy aspekt. [Corporate social responsibility as a concept of relaying social values in wartime: information and communication aspect]. *Vcheni zapysky Tavriys'koho natsional'noho universytetu imeni V. I. Vernads'koho. Seriya: Filolohiya. – Sotsial'ni komunikatsiyi Scientific notes of the V. I. Vernadsky Tavrichesky National University. Series: Philology. Social communications*, Vol. 35 (74). № 6, P. 350-361.
 13. Koval, O. P. (2024). Korporatyvna sotsial'na vidpovidal'nist' pid chas viyny ta v povoyennomu vidnovlenni. Natsional'nyy instytut stratehichnykh doslidzhen' [Corporate social responsibility during wartime and in post-war recovery]. Natsional'nyy instytut stratehichnykh doslidzhen'. [National Institute for Strategic Studies]. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-olityka/> [in Ukrainian].
 14. Alkema, V. G. (2025). Stratehiyi formuvannya dilovoyi reputatsiyi promyslovykh pidpryyemstv v umovakh tsyfrovizatsiyi [Strategies for forming the business reputation of industrial enterprises in the context of digitalization]. *Ekonomika ta suspil'stvo - Economy and Society*, 71. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5619> [in Ukrainian].

Статтю отримано 28 квітня 2025 р.

Article received April 28, 2025.